

Identifying the Components of Adult universities with an Emphasis on Islamic Azad Universities

Hatam Abdulhaipour: Phd student, Department of Educational Administration, Kazerun branch, Islamic Azad University, Kazerun, Iran

Alireza Ghasemizad*: Faculty member, Department of Educational Administration, Kazerun Branch, Islamic Azad University, Kazerun, Iran.

Amin Bagheri Karachi: Faculty member, Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran.

Pari Mashayekh: Faculty member, Department of Educational Administration, Kazerun Branch, Islamic Azad University, Kazerun, Iran.

Abstract

Purpose: The primary aim of this research was to design a conceptual framework for adult universities with a focus on Islamic Azad universities.

Method: The qualitative method of inductive theme analysis was employed in this research. Potential participants included higher education professionals, adult graduate students, and retirees studying at universities; 31 of them were selected as participants through targeted sampling. The selection criteria for participants were having the necessary experience in adult education (at least one article, one book, or at least one year of teaching in the field of adult education) or being among adult students or retired graduate students. The sampling selection criterion was theoretical saturation of the data. Validation of the research was conducted using four criteria: credibility, neutrality, reliability, and applicability.

Findings: The findings revealed that the conceptual framework of adult universities consists of three dimensions (key, content, and implementation) and 20 criteria (related to the mind, freedom of action and respect, self-awareness, group orientation, motivation, self-expression, skill development, communication, lifelong learning, flexibility, evaluation and mentorship, needs orientation, goal setting, policy making, platform creation, content development, implementation, and evaluation).

Conclusion: Attention to the dimensions and criteria uncovered in this research paves the way for establishing an adult university and ensures the necessary sensitivity in this field.

Keywords: Higher education, adult university, Adult Education

***Corresponding author:** Faculty member, Department of Educational Administration, Kazerun Branch, Islamic Azad University, Kazerun, Iran.

Email: Alirezaghasemizad@gmail.com

Identifying the Components of Adult universities with an Emphasis on Islamic Azad Universities

Introduction: Many people study because they want to learn a new job or profession, while others study to advance in their careers. Some find learning new things interesting and fun, with adults often falling into this category. Alongside current demographic trends, where life expectancy has increased and societies are aging, educational and research interest in adulthood and retirement has significantly risen. This trend has contributed to successful, productive, active, or flexible middle and old age, as individuals continually seek learning opportunities to enhance their quality of life. Consequently, people's lives improve through learning, and as society ages, the need for learning also rises. Adult education originated in the United States and subsequently spread to other developed countries, including European nations, China, and Japan. Today, due to declining population growth globally, particularly in developing countries, and the aging of populations in the coming years, planning for the implementation of adult universities poses a significant challenge for developing nations. Under the banner of adult university, provision for adults and retirees is considered, offering numerous benefits for elderly members of society. Universities serve as essential and effective tools for educating future generations. However, the crux lies in education's broad scope and its qualitative enhancement of the cultural, social, economic, and political levels of the present generation. Adult universities encompass a broad concept aimed at providing education to adults, encompassing all educational and learning activities in formal, informal, and incidental ways across various occupational, social, political, economic, cultural, and educational fields, including religious, industrial, and agricultural domains. The primary goal of this research was to design the conceptual framework of adult universities with a focus on Islamic Azad universities.

Methods: This research employed the qualitative method of inductive theme analysis. Potential participants included higher education professionals, adult graduate students, and retirees studying at university; 31 of whom were selected through targeted sampling. Participant selection criteria included having necessary experience in adult education (at least one article, one book, or a minimum of one year teaching in the field), or being an adult student or retired graduate student. The sampling criteria were based on theoretical data saturation. Semi-structured interviews served as the research tool, conducted between June and November 1401. Each interview lasted between 45 and 75 minutes, focusing on dimensions of adult universities. Initially, general questions were posed, such as "what qualifications should an adult university possess?" and "if you were to pursue further studies, what university characteristics would you find desirable?" Data analysis followed Atride-Sterling's method (2001), involving three stages: extracting basic themes, organizing themes, and overarching themes. Reliability (consistency) and applicability (transferability) were ensured. To validate the data and ensure accurate analysis of experts' views, findings were reviewed by three experts. Their feedback confirmed acceptability (reliability). Verification of the text involved providing extracted codes and classes to research colleagues and expert faculty members for examination. Additionally, the full text of all interviews with coding and initial classes were sent to the guidance professor, while the full text of two interviews with coding was sent to consultant professors. Their feedback was used to enhance the validity of the research throughout its stages. Transferability of findings was increased through data multiplication, simultaneous use of documents, maximum research, and oral data, involvement of diverse participant groups, and triangulation of environments through interviews conducted at various locations and times.

Findings : The findings revealed that the conceptual framework of adult universities comprises three dimensions (key, content, and implementation) and 20 criteria (pertaining to the mind, freedom of action and respect, self-awareness, group orientation, motivation, self-expression, skill development, communication, lifelong learning, flexibility, evaluation and mentorship, needs orientation, goal setting, policy making, platform creation, content creation, implementation, and evaluation).

Conclusion: Attention to the dimensions and criteria uncovered in this research paves the way for establishing an adult university and fosters necessary sensitivity in this field. Considering the rapid change in the country's demographic pyramid and the increasing share of adults within it, higher education should seize this opportunity. Therefore, it is suggested that decision-making bodies in higher education, particularly Azad University, prioritize this matter. Islamic specialized teams should be formed to conduct further studies and assess the feasibility of establishing a university or college for adults, facilitating the registration and attendance of adults in higher education institutions. Furthermore, future researchers are encouraged to design and validate the adult university model as part of the higher education system, aligning with the objectives pursued by the present researchers.

Keywords: higher education, adult university, Adult Education.

مجله‌ی توسعه‌ی آموزش جندی‌شاپور
فصلنامه‌ی مرکز مطالعات و توسعه‌ی آموزش علوم پزشکی
سال پانزدهم، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۳

شناسایی مولفه‌های دانشگاه بزرگسالان با تاکید بر دانشگاه‌های آزاد اسلامی

حاتم عبداللهی پور: دانشجوی دکتری، گروه مدیریت آموزشی، واحد کازرون، دانشگاه آزاد اسلامی، کازرون، ایران
علیرضا قاسمی‌زاد*: عضو هیئت علمی، گروه مدیریت آموزشی، واحد کازرون، دانشگاه آزاد اسلامی، کازرون، ایران
امین باقری کراچی: عضو هیئت علمی، گروه علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران
پری مشایخ: عضو هیئت علمی، گروه مدیریت آموزشی، واحد کازرون، دانشگاه آزاد اسلامی، کازرون، ایران

چکیده

اهداف: هدف اصلی این پژوهش طراحی چارچوب مفهومی دانشگاه بزرگسالان با تاکید بر دانشگاه‌های آزاد اسلامی بود.

مواد و روش‌ها: در این پژوهش از روش کیفی تحلیل مضمون استقرایی استفاده شد. مشارکت کنندگان بالقوه این پژوهش متخصصان آموزش عالی، دانشجویان بزرگسال تحصیلات تکمیلی و بازنشستگان در حال تحصیل در دانشگاه بودند؛ که به شیوه نمونه‌گیری هدفمند ملاک مدار ۳۱ نفر از بین آن‌ها به عنوان مشارکت کننده انتخاب شدند. ملاک انتخاب مشارکت کنندگان داشتن تجربه لازم در در زمینه آموزش بزرگسالان (حداقل ۱ مقاله، ۱ کتاب و یا حداقل ۱ سال تدریس در زمینه آموزش بزرگسالان)، و یا بودن در زمره دانشجوی بزرگسال و یا بازنشسته تحصیلات تکمیلی بود. معیار انتخاب نمونه‌گیری اشیاع نظری داده‌ها بود. اعتباریابی پژوهش با استفاده از چهار معیار قابلیت اعتبار (باورپذیری)، بی طرفی (تأییدپذیری)، قابلیت اطمینان (سازگاری)، و قابلیت کاربرد (انتقال‌پذیری) انجام شد.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد که چارچوب مفهومی دانشگاه بزرگسالان از ۳ بعد (کلیدی، محتوایی و اجرایی) و ۲۰ ملاک (تعلق خاطر، آزادی عمل و تکریم، خودآگاهی، گروه محوری، انگیزه بخشی، ابراز وجود، مهارت محوری، ارتباطات، یادگیری مادام‌العمر، انعطاف، ارزشیابی و مرشدیت، نیازمحوری، هدفگذاری، سیاست‌گذاری، بستر سازی، خلق محتوا، اجرا و ارزیابی) تشکیل شده است.

نتیجه‌گیری: توجه به ابعاد و ملاک‌های کشف شده در این تحقیق راه را برای ایجاد دانشگاه بزرگسالان و حساسیت لازم در این عرصه را فراهم می‌آورد.

واژه‌های کلیدی: آموزش عالی، دانشگاه بزرگسالان، آموزش بزرگسالان

***نویسنده مسؤل:** عضو هیئت علمی، گروه مدیریت آموزشی، واحد کازرون، دانشگاه آزاد اسلامی، کازرون، ایران.

Email: Alirezaghasemizad@gmail.com

مقدمه

بسیاری از مردم تحصیل می‌کنند چون می‌خواهند شغل و حرفه جدیدی را یاد بگیرند. برخی دیگر به این دلیل تحصیل می‌کنند که می‌خواهند در شغل و حرفه خود پیشرفت کنند. بسیاری از مردم نیز تحصیل می‌کنند زیرا یادگیری چیزهای جدید برایشان جالب و سرگرم کننده است، بزرگسالان جزو دسته اخیر می‌باشند. همراه با روندهای جمعیتی فعلی که امید به زندگی آن‌ها طولانی‌تر شده و با افزایش پیری جامعه، علاقه آموزشی و پژوهشی در دوران بزرگسالی و بازنشستگی به طور قابل توجهی افزایش یافته است. و منجر به میانسالی و پیری موفق، مولد، فعال یا انعطاف پذیر شده است (کوسوماستوتی و همکاران ۲۰۱۶؛ مارتین و همکاران ۲۰۱۵). چون انسان‌ها همواره به دنبال یادگیری هستند و در هر سنی، به دنبال تلاش و کوشش برای افزایش کیفیت زندگی و یادگیری می‌باشند. در نتیجه، زندگی انسان‌ها توسط یادگیری بهبود می‌یابد. لذا هر چه سن افراد جامعه بالاتر رود، نیاز به یادگیری در آنها نیز افزایش می‌یابد (مارتین و همکاران ۲۰۱۵).

آموزش بزرگسالان در ابتدا در کشور آمریکا آغاز گردید و پس از آن در سایر کشورهای توسعه‌یافته شامل کشورهای اروپایی، چین و ژاپن رواج یافت. امروزه با توجه به کاهش رشد جمعیت در دنیا به ویژه کشورهای در حال توسعه و با توجه به پیر شدن جمعیت در سال‌های آتی، برنامه ریزی در زمینه پیاده سازی دانشگاه بزرگسالان یکی از چالش‌های عمده برای کشورهای در حال توسعه است (کای و کاساکا ۲۰۱۹). بنابراین دانشگاهی تحت عنوان دانشگاه بزرگسالان برای افراد بزرگسال و بازنشسته در نظر گرفته شده است که دارای جنبه‌های مثبت زیادی برای افراد مسن جامعه است (زادوورنا ۲۰۲۰). دانشگاه به عنوان ابزاری برای تربیت نسل آینده بسیار ضروری و موثر است؛ ولی آنچه که دارای اهمیت است، تربیت در گستره وسیع آن و ارتقای کیفی سطح فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی نسل

حاضر می‌باشد. در این میان، دانشگاه بزرگسالان به منظور ارائه آموزش به افراد بزرگسال مفهومی وسیع و گسترده دارد و شامل کلیه فعالیت‌های آموزشی و یادگیری بزرگسالان به صورت رسمی، غیررسمی و اتفاقی در زمینه‌های مختلف شغلی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، تربیتی، مذهبی، صنعتی، کشاورزی و غیره می‌گردد (ابراهیم زاده و محمد داودی ۱۳۸۸).

با توجه به اهمیت آموزش، آموزش بزرگسالان به عنوان نوع جدیدی از آموزش با هدف کاهش مشکلات ناشی از پیری جمعیت مانند مراقبت‌های بهداشتی، کاهش جمعیت نیروی کار و بار مالی؛ در دهه ۱۹۷۰ میلادی ظهور کرد (گلندنینگ ۱۹۹۵؛ تورنتون ۱۹۸۶؛ ویلیس ۱۹۸۵؛ کای و کاساکا ۲۰۱۹). سازمان بهداشت جهانی مفهوم پیری فعال را برای توصیف فرآیند بهینه سازی فرصت‌ها برای سلامت، مشارکت و امنیت به منظور افزایش کیفیت زندگی با افزایش سن پیشنهاد نمود (سازمان بهداشت جهانی ۲۰۰۲). بنابر این دانشگاه بزرگسالان همراه با مفهوم یادگیری مادام العمر (پابلا و همکاران ۱۹۹۸) و آموزش همگانی (گلدشتاین ۲۰۰۴) ظهور کرد. توسعه سریع و در حال ظهور دانشگاه بزرگسالان در بسیاری از کشورها توجه زیادی را از سوی دولت و دانشگاه‌ها به خود جلب نموده است. دانشگاه بزرگسالان مهم‌ترین و اولیه‌ترین شکل آموزش برای بزرگسالان است. این دانشگاه‌ها موسسات بزرگی هستند که توسط دولت مرکزی، استانی، شهری یا شهرستانی یا شرکت‌های بزرگ راه اندازی می‌شوند و برای افراد بازنشسته و مسن بر اساس اولویت فعالیت می‌کنند. این دانشگاه‌ها به طور فزاینده‌ای میان سالمندان محبوب شده‌اند و ثبت نام در آنها بسیار رقابتی است (کای و کاساکا ۲۰۱۹).

دانشجویان به عنوان مدافعان سرسخت نیازهای خود، موضوع دسترسی به آموزش عالی را به ملاحظات مشروع در دنیای آموزش عالی تبدیل کرده‌اند. جای تعجب نیست که دانشجویان غیرسنتی در حال حاضر

می نمایند. با این وجود به نظر می رسد با توجه به اینکه دانشگاه ها برای پاسخگویی به نیازهای دانشجویان سنتی (۱۸ تا ۲۴ سال) طراحی شده اند، در پاسخ به نیازهای دانشجویان بزرگسال عاجز مانده اند که در این خصوص می بایست انعاف پذیری، نو آوری و تطبیق بین نیازهای دانشجویان بزرگسال و دانشگاه ها صورت پذیرد (کولتر و ماندل ۲۰۱۲).

مقوله دانشجویان سنتی معمولاً شامل دانشجویان تمام وقت است که بلافاصله پس از دبیرستان ثبت نام می کنند، بین ۱۸ تا ۲۴ سال سن دارند، و مسئولیت ها و نقش های اصلی دیگری که با تحصیلاتشان رقابت می کند (مانند اشتغال تمام وقت، والدین، و مسئولیت های اجتماعی) را دارند. نام دانشجویان غیرسنتی معمولاً برای دانش جویانی اعمال می شود که ۲۵ سال یا بیشتر هستند که بلافاصله پس از دبیرستان ثبت نام نکرده اند، در اولین دوره تحصیلی خود نیستند، به صورت پاره وقت شرکت می کنند، از نظر مالی مستقل هستند، مسئولیت ها و نقش های اصلی دیگری (مثل، فرزندپروری، مراقبت، اشتغال، و مشارکت اجتماعی)، را دارند، همه ی دانشجویان بزرگسال جزو دانشجویان غیر سنتی هستند (پاناسی ۲۰۱۵).

با توجه به اینکه در اکثر کشورها با فرایند پیری جمعیت مواجه هستیم، دولتها باید بتوانند با سرمایه گذاری روی این پتانسیل این تهدید را به فرصت تبدیل کنند. یک نیاز اساسی برای چنین دستور کار، سرمایه گذاری جامعه در ارتقاء پیشرفت تحصیلی و تجارب یادگیری همه افراد است. در حالت ایده آل، این هدف، از طریق فرصت های آموزشی مختلف در طول عمر به دست می آید (هاروتیان و فیلدمن ۱۹۹۰). دانشگاه بزرگسالان به طور گسترده به عنوان روشی موثر برای دستیابی به پیری فعال شناخته شده است (بولتون-لویس و همکاران ۲۰۰۶؛ بولینگ ۲۰۰۸؛ اسکودر-مولون و همکاران ۲۰۱۴؛ هاروتیان و فلدمن ۱۹۹۰). هدف از دانشگاه بزرگسالان، بهبود کیفیت زندگی افراد

بیش از نیمی از دانشجویان مقطع کارشناسی در آموزش عالی آمریکا را تشکیل می دهند. متأسفانه برای مطبوعات و دانشگاه ها، معنی دانشگاه با جوانان برابر است. برای اکثر اساتید و دانشجویان، تحصیل در دانشگاه بر اساس مدل هایی از آموزش و یادگیری است که طی قرن ها تغییر نکرده است. برای سیاستگذاران عمومی، ماموریت اصلی کالج آماده کردن جوانان برای شهروندی و کار است. واقعیت این است که در داخل دیوارهای آجری دانشگاه های درجه یک، هنوز از دانشجویان بزرگسال استقبال نمی شود. دانشگاه ها و مؤسسات تحقیقاتی با رتبه های برتر چنان تقاضای بالایی دارند که انگیزه های برای پاسخگویی به تغییرات جمعیتی ندارند، چه رسد به اینکه «سنت عالی» آموزش دانشگاهی را زیر سؤال ببرند (کواتر و ماندل ۲۰۱۲). در حال حاضر نمی توان افراد بزرگسالی را به راحتی پیدا نمود که فارغ از هر شغلی، فقط به دنبال آموزش باشند. اما با توجه به روند نزولی رشد جمعیت و سوق به پیری جامعه، آموزش بزرگسالان برای افراد مسن به ویژه در نسل های آتی، بسیار مفید، کاربردی و لذت بخش است. دانشگاه بزرگسالان فعالیتی سازمان یافته است که به منظور ایجاد جامعه در حال یادگیری از طریق انتقال دانش و مهارت روز آمد به بزرگسالان انجام می شود. هدف از دانشگاه بزرگسالان این است که افراد بزرگسال و مسن بتوانند در جهت تکامل و تعالی حرکت کنند و در سرنوشت جامعه خود از لحاظ اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی مشارکت فعالانه داشته باشند (ابراهیم زاده ۱۳۸۵).

همچنین با توجه به کمبود دانشجو و رقابت دانشگاهها بر سر پذیرش دانشجو، دانشگاه ها برنامه مدونی برای پاسخگویی به خیل عظیم دانشجویان بزرگسال ندارند و بیشتر بر اساس یک حرکت خود جوش که ممکن است برای پاسخ دادن به نیاز هایی چون اخذ مدرک، یاد گیری مهارت های روز، پاسخ به حس کنجکاوی و برگشتن به دوران لذت بخش و پراز خاطره باشد دانشجویان بزرگسال به مراکز آموزش عالی مراجعه

سال‌های آخر خدمت یا در سن بازنشستگی هستند، معمولاً دارای پتانسیل مناسبی برای جذب در دانشگاه‌ها می‌باشند. زیرا بسیاری از این افراد برای ارتقای خود در محیط کار و یا پر نمودن اوقات فراغت، تمایل به تحصیل در دانشگاه‌ها دارند. همچنین آموزش عالی عمدتاً حول محور خدمت به فارغ‌التحصیلان جوان تر دبیرستان ساخته شده است و مؤسسات به کندی تغییر می‌کنند. تغییر در تمرکز برای برآوردن نیازها و علایق یادگیرندگان بزرگسال به تحقیقات بیشتری در مورد الگوهای ثبت نام و رفتار دانشجویان بزرگسال نیاز دارد (وانگ، گائو و لای، ۲۰۲۲). لذا با توجه به دغدغه‌ای که در حال حاضر کشور ما با آن مواجه است و آن پیروی جامعه در سال‌های آتی می‌باشد، دانشگاه بزرگسالان بیش از پیش برای کشور ضروری به نظر می‌رسد. با توجه به بررسی مطالعات گذشته، تحقیق داخلی و خارجی که مولفه‌های دانشگاه بزرگسالان را مورد بررسی قرار داده باشد یافت نشد و پژوهش‌های پیشین در این زمینه، تنها به بررسی آموزش بزرگسالان و مزایای آن اکتفا نموده‌اند مانند تحقیق ابراهیم زاده و محمد داودی (۱۴۰۰) که به بررسی مولفه‌های آموزش بزرگسالان پرداختند.

همچنین دانشگاه‌های کشور در حال حاضر به صورتی هستند که از تمامی گروه‌های سنی دانشجویی-پذیرند و به طور خاص توجه به بزرگسالان و بازنشستگان کشور نشده است. همچنین علی‌رغم اهمیت بالای این موضوع برای آموزش عالی بخصوص دانشگاه آزاد اساتمی، تحقیقات داخلی بسیار اندکی آن را مورد بررسی قرار داده‌اند که این تحقیقات تنها آموزش بزرگسالان را بررسی کرده‌اند و به طور خاص دانشگاه بزرگسالان در پژوهش‌های داخلی؛ به احتمال زیاد، بررسی نشده است. لذا تحقیقات پیشین در حیطه بررسی مولفه‌های دانشگاه بزرگسالان، دارای خلأ می‌باشند که در مطالعه حاضر به این موضوع پرداخته شده است. لذا این مطالعه سعی دارد مولفه‌های دانشگاه بزرگسالان را شناسایی کند. بنابراین مساله اصلی در پژوهش حاضر این است که مولفه‌های

بزرگسال و کاهش بارهای ناشی از پیروی جامعه است و بنابراین در بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه به طور گسترده مورد استفاده قرار گرفته است (کای و کاساکا ۲۰۱۹). در حال حاضر نمی‌توان افراد بزرگسالی را به راحتی پیدا نمود که فارغ از هر شغلی، فقط به دنبال آموزش باشند. اما با توجه به روند نزولی رشد جمعیت و سوق به پیروی جامعه، آموزش بزرگسالان برای افراد مسن به ویژه در نسل‌های آتی، بسیار مفید، کاربردی و لذت بخش است. دانشگاه بزرگسالان فعالیتی سازمان یافته است که به منظور ایجاد جامعه در حال یادگیری از طریق انتقال دانش و مهارت روز آمد به بزرگسالان انجام می‌شود. هدف از دانشگاه بزرگسالان این است که افراد بزرگسال و مسن بتوانند در جهت تکامل و تعالی حرکت کنند و در سرنوشت جامعه خود از لحاظ اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی مشارکت فعالانه داشته باشند (ابراهیم زاده ۱۳۸۵).

با توجه به اینکه دانشگاه‌های آزاد اسلامی در کشور با کمبود دانشجو مواجه هستند و از سوی دیگر، نسبت به دانشگاه‌های دیگر از ردیف بودجه دولتی استفاده نمی‌کنند و شرایط مناسب تری از نظر تصمیم‌گیری برای جذب دانشجویان در تمامی سنین و آموزش‌های خاص برای آنان دارند، باید قادر باشند برنامه ریزی درسی و محیطی خود را با توجه به شرایط سنی بزرگسالان تنظیم نموده و به نحوی این برنامه ریزی را انجام دهند که افراد بزرگسال با توجه به دغدغه‌های شغلی و زندگی که دارند بتوانند در دانشگاه حضور یابند. جهت حضور افراد بزرگسال در دانشگاه لازم است بخش‌های جداگانه و برنامه ریزی‌های ویژه برای آنان در نظر گرفته شود تا این افراد آسایش بیشتری برای حضور در دانشگاه و تحصیل داشته باشند. بنابر این با توجه به مطالب گفته شده، دانشگاه‌ها از یک سو با مشکلات کمبود منابع و جذب دانشجو مواجه هستند و از سوی دیگر، به دلیل وجود فضای رقابتی، لازم است دانشگاه‌ها با ارائه امکانات بهتر، مزیت رقابتی خود را حفظ نمایند. افراد بزرگسال که در

دانشگاه بزرگسالان با تاکید بر دانشگاه های آزاد اسلامی چگونه است؟

روش

این پژوهش با روش کیفی تحلیل مضمون استقرایی انجام شد. مشارکت کنندگان بالقوه این پژوهش متخصصان آموزش عالی، دانشجویان بزرگسال تحصیلات تکمیلی و بازنشستگان در حال تحصیل در دانشگاه بودند؛ که به شیوه نمونه گیری هدفمند ملاک مدار ۳۱ نفر از بین آن ها به عنوان مشارکت کننده انتخاب شدند. ملاک انتخاب مشارکت کنندگان داشتن تجربه لازم در زمینه آموزش بزرگسالان (حداقل ۱ مقاله، ۱ کتاب و یا حداقل ۱ سال تدریس در زمینه آموزش بزرگسالان)، و یا بودن در زمره دانشجوی بزرگسال و یا بازنشسته تحصیلات تکمیلی بود. معیار انتخاب نمونه گیری اشباع نظری داده ها بود.

ابزار پژوهش مصاحبه نیم ساختار یافته بود. مصاحبه ها در فاصله زمانی خرداد ماه تا آبان ماه ۱۴۰۱ انجام شد. هر مصاحبه بین ۴۵ تا ۷۵ دقیقه طول کشید. پرسش های مصاحبه پیرامون ابعاد دانشگاه بزرگسالان بود. ابتدا سوالات کلی مانند "دانشگاه بزرگسالان چه ویژگی هایی باید داشته باشد؟ و اگر شما بار دیگر قصد ادامه تحصیل داشته باشید چه دانشگاه و با کدام ویژگی ها را مطلوب می دانید؟ شروع و با توجه به پاسخ مصاحبه شوندگان سوالات بعدی هم پرسیده شد. داده ها با اقتباس از روش آتراید- استرلینگ (۲۰۰۱) در سه مرحله استخراج مضامین پایه، استخراج مضامین سازمان دهنده و استخراج مضامین فراگیر تحلیل شد. اعتبار یابی پژوهش با استفاده از چهار معیار قابلیت اعتبار (باورپذیری)، بی طرفی (تأییدپذیری)، قابلیت اطمینان (سازگاری)، و قابلیت کاربرد (انتقال پذیری) انجام شد. برای اطمینان از روایی داده ها و اینکه آیا تحلیل های پژوهش به شکل صحیح دیدگاه های متخصصان را درباره موضوع پژوهش تحت پوشش قرار می دهد یا نه یافته ها

برای بررسی به سه نفر از متخصصان ارائه شد تا قابل پذیرش بودن آنها را تایید کنند (اعتماد پذیری). برای تأییدپذیری متن تعدادی از کد ها و طبقات استخراج شده را در اختیار همکاران پژوهشگر و تعدادی از اعضای هیئت علمی متخصص قرار داده شد و از آنان درخواست شد تا صحت فرایند کدگذاری داده ها را مورد بررسی قرار دهند (تأیید پذیری) برای قابلیت اعتبار تحقیق متن کامل کلیه مصاحبه ها همراه با کدگذاری و طبقات اولیه به استاد محترم راهنما و متن کامل ۲ مصاحبه همراه با کدگذاری، برای اساتید محترم مشاور ارسال گردید، علاوه بر آن از نظرات تاییدی و تکمیلی اساتید در کلیه مراحل کار در جهت پیاده سازی، کدگذاری و استخراج طبقات اولیه استفاده شد (اعتبار). به منظور افزایش انتقال پذیری یافته ها راهبرد چند سازی داده ها استفاده همزمان از اسناد و بیشینه پژوهش و داده های شفاهی و استفاده از گروه های مختلف مشارکت کننده در پژوهش و سه سویه سازی محیطی انجام مصاحبه در مکان و زمان های متفاوت به کار گرفته شد.

در این پژوهش موازین اخلاقی شامل اخذ رضایت آگاهانه، تضمین حریم خصوصی و رازداری رعایت شد. همچنین زمان تکمیل پرسشنامه ها ضمن تأکید به تکمیل تمامی سؤال ها، شرکت کنندگان در مورد خروج از پژوهش در هر زمان و ارائه اطلاعات فردی مختار بودند و به آنها اطمینان داده شد که اطلاعات محرمانه میماند و این امر نیز کاملاً رعایت شد. پژوهش حاضر با کد پروپزال ۱۶۲۵۷۸ ثبت شد

یافته ها

به منظور شناسایی ابعاد و ملاک های دانشگاه بزرگسالان ۳۱ مصاحبه انجام شده که تحلیل محتوای مصاحبه ها در ۴ مرحله اساسی انجام شد. در گام اول با توجه به اهداف تحقیق، متن مصاحبه به صورت سطر به سطر تحلیل ۳۷۶ مضمون پایه استخراج گردید. در گام دوم، این مضامین پایه بر اساس تشابهات معنایی و

محورهای محتوایی (جدول ۱). در گام چهارم ارتباط بین مضامین سازماندهنده و فراگیر در قالب چارچوب مفهومی دانشگاه بزرگسالان ترسیم شد (شکل ۱).

مفهومی طبقه بندی و ۲۰ مضمون سازمان دهنده (ملاک ها) بدست آمد. در گام چهارم ۲۰ مضمون سازمان دهنده، بر اساس تشابهات معنایی و مفهومی طبقه بندی و ۳ مضمون فراگیر (ابعاد) بدست آمد که این ۳ مضمون

جدول ۱. خلاصه ی تحلیل مضمون

Table 1. Summary of thematic analysis

فراگیر (ابعاد)	مضامین سازماندهنده (ملاک ها)	مضامین پایه (نشانگر ها)
		<p>تعلق به محیط - فضای دلنشین - پرکردن اوقات فراغت - جوصمیمی - آرامش محیط - توجه به تفریح و سرگرمی - محیط رفاقتی - تدریس در فضای خارج از کلاس - محیط شاد - برنامه های نشاط آور محیط تعاملی - محیط شاد - تعامل با طبیعت - توجه به اردوها - بازدید علمی - دردسترس بودن اساتید - وجود مشاوره و داوران و دردسترس - مهر و عاطفه بین اساتید - محیط دوستانه نه آمرانه - ارتباط با محیط - توجه به کاهش ترس و دلهره - توجه به موسیقی - بهداشت روانی (۱)</p>
	<p>1) تعلق خاطر 2) آزادی عمل 3) تکریم</p>	<p>اختیار و آزادی عمل - آزاداندیشی در کلاس - مشارکت در انتخاب محتوا - آزادی در انتخاب محتوا - آزادی بیان - فرصت دادن به دانشجو - نظر سنجی از دانشجو - آزادی عمل و نوع پوشش - مشارکت در طراحی آموزشی (۲) رابطه حسنه با دانشجو - عدم امر و نهی همدلی - همفکری - استفاده از دانشجو برای تدریس - دوستی با دانشجو - حفظ شان و منزلت دانشجو - احترام به دانشجو - حسن رابطه با دانشجو - رفتار توأم با احترام - ابراز همدردی - همزاد پنداری با دانشجو - همدردی با دانشجو (۳)</p>

محورهای کلیدی

توجه به نیازهای عاطفی - توجه به نیازهای شناختی - نیازآفرینی - ایجادنیازبه تحصیل به عنوان یک فرهنگ - نیازسنجی ارزشسته هاوبرنامه‌ها(۱)

تدوین اهداف بلندمدت و کوتاه مدت - تدوین بیانیه ماموریت - ابلاغ اهداف چشم اندازمناسب(۲)

سیاست‌گذاری آموزشی متناسب باسن - سیاست‌گذاری درجذب هیات علمی - سیاست‌گذاری درآموزش کارمند - تدوین چارت سازمانی مناسب - توانمندسازی اساتید انطباق محتوا با شرایط زندگی - سیاست‌گذاری درارزشیابی دانشجو-انعطاف درسیاست‌گذاری(۳)

اینترنت باپهنای باند مناسب - سندلی ومیزمناسب ، وجودآسانسور-برگزاری کلاس درطبقه همکف - امکانات ایاب وذهاب - اساتید رشدیافته - اصلاح نظام اداری - تسهیلات لازم برای دانشجو- وجودبوفه مجهز-کلاس باامکانات میزگرد-وجودمشاوردائم ودردسترس(۴)

مشارکت درانتخاب محتوا-استفاده ازتوانایی های دانشجو درمحتوا-بهبهسازی جامعه - تناسب محتوا با تاجارب - مفید بودن محتوا-توجه به نیازمخاطب درمحتوا(۵)

تشکیل کارگروه اجرایی-پیاده سازی گام به گام-تاسیس دانشکده آموزش بزرگسالان-اجرای پایلوت-بلاغ برنامه(۶) به روزکردن برنامه دوره -ارزیابی درطراحی برنامه -نظارت وارزیابی مداوم ازبرنامه -گرفتن بازخورد مداوم ازدانشجو و اعمال اصلاحات می‌باشد(۶)

- 1) نیازمحوری
- 2) هدف گذاری
- 3) سیاست‌گذاری
- 4) بسترسازی
- 5) خلق محتوا
- 6) اجرا
- 7) ارزشیابی برنامه

اقتناع خود-خودآگاهی-خودکنترلی
 -خودمسئولیتی-مراقبه-آگاه سازی -
 خودرهبری-مهارت‌های خودمراقبتی -
 درک صحیح ازخود(۱)

بازی هاوسرگرمی های گروهی -
 فعالیت های درسی گروهی -روشهای
 تدریس گروهی -حل مسائل افراددرگروه
 -کمک یابیشنهادبه حل مسائل جامعه
 درگروه -مشارکتی بودن کارها(۲)

شوق به داشتن -لذت بردن اززندگی
 -علاقمندی به درس -امید بخشی توسط
 اساتید -حس مفید بودن -هم افزایی
 روحیه -معرفی همسالان موفق درجامعه
 -شوخ طبعی اساتید -میل به
 پیشرفت(۳)

بهره ازتجارب دانشجویان -نشان
 دادن توانایی ها-اظهارنظر فعال(۴)
 مهارت آموزی -هنرآشپزی-صنایع
 دستی -مهارت‌های شغلی -مهارت‌های
 عمومی -فن بیان -مهارت‌های ارتباطی-
 مهارت‌های بهداشتی(۵)

ارتباط عاطفی -تعامل باجووانان -
 ارتباط بین فردی -ارتباط درون فردی -
 توجه به صلح ودوستی -تعامل
 بادانشجویان جوان -انتقال تجربه به
 جوانان(۶)

مسئله محوری -یادگیرنده محوری -
 شکوفایی توانمندی‌های کشف شده -
 علم مداری(۷)

انعطاف درتدریس ویادگیری -
 هماهنگی برنامه باسن -روش‌های
 تدریس منعطف وفعال(۸)

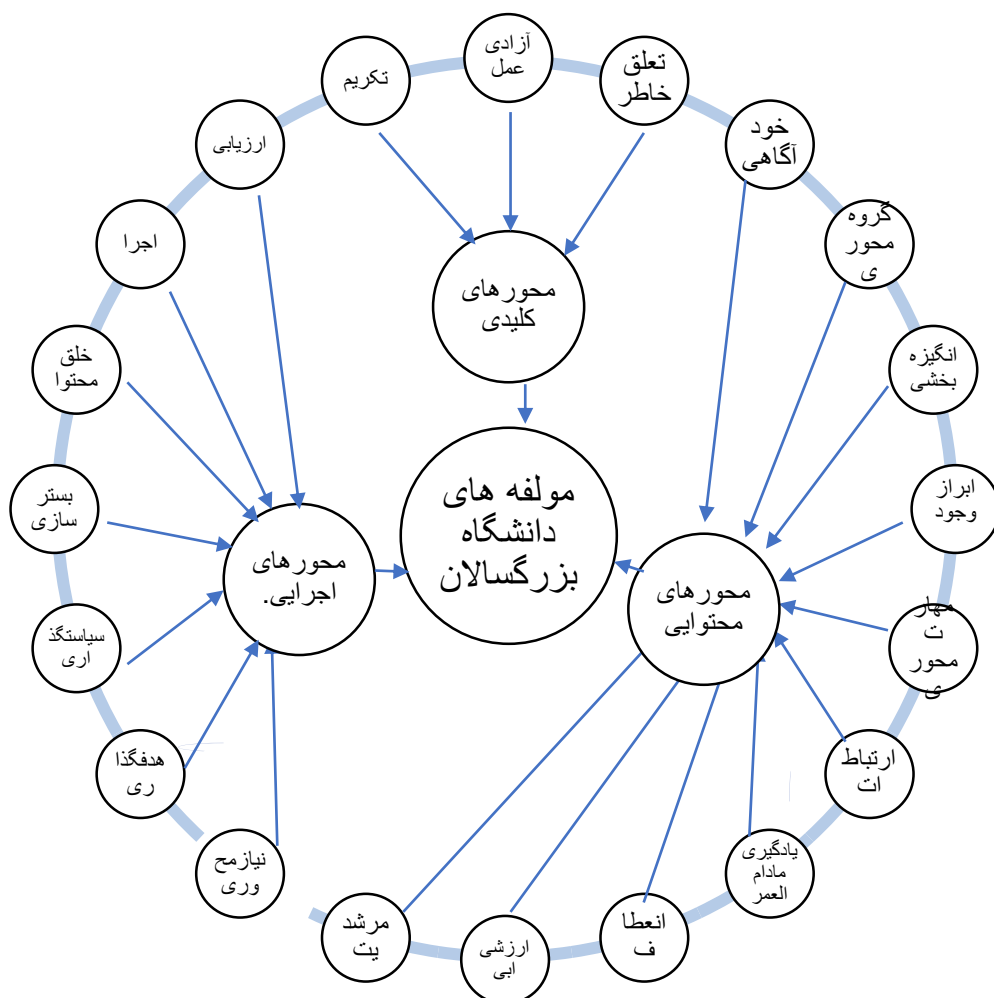
بازدیدهای علمی -سفرهای علمی -
 کنفرانس محوری -کارگاهی بودن -

- 1) بهبودخودآگاهی
- 2) گروه محوری
- 3) امیدوانگیزه
- 4) ابرازوجود
- 5) مهارت محوری
- 6) ارتباطات
- 7) یادگیری مادام العمر
- 8) انعطاف پذیری
- 9) ارزشیابی ازدروس
- 10) مرشیدت استاد

پاسخ شفاهی - میزگرد محوری - پژوهش محوری - توصیفی بودن - خود ارزیابی (۹)

وجود استادان باتجربه - همفکری استاد با دانشجو - استادان با وجدان و مسئولیت پذیر - تعامل با دانشجو - مرید و مرادی - هدفمندی استاد - پاسخگویی اساتید - عمل به وعده ها - استاد پیگیر - به روز بودن اساتید (۱۰)

مضامین فراگیر (ابعاد) و سازمان دهنده (ملاک ها) حاصل از مقوله بندی داده ها در جدول ۱ آورده شده است؛ روابط بین مضامین فراگیر و سازمان دهنده در قالب چارچوب مفهومی دانشگاه بزرگسالان (شکل ۱) نیز ترسیم شده است.

شکل ۱. چارچوب مفهومی مدرسه بزرگسالان

Fig. 1 conceptual framework of adult school

محتوایی شامل: اقناع خود، خودآگاهی، خودکنترلی، خودمسئولیتی، مراقبه، آگاه سازی، خودرهبری، مهارت‌های خودمراقبتی، درک صحیح از خود، بازی‌ها و سرگرمی‌های گروهی، فعالیت‌های درسی گروهی، روش‌های تدریس گروهی، حل مسائل افراد در گروه، کمک‌یابیشنهاد به حل مسائل جامعه در گروه، مشارکتی بودن کارها، شوق به داشتن، لذت بردن از زندگی، علاقمندی به درس، امید بخشی توسط اساتید، حس مفید بودن، هم‌افزایی روحیه، معرفی همسالان موفق در جامعه، شوخ طبعی اساتید، میل به پیشرفت، بهره‌آزتجارب دانشجویان، نشان دادن توانایی‌ها، اظهارنظر فعال، مهارت آموزی، هنرآشپزی، صنایع دستی، مهارت‌های شغلی، مهارت‌های عمومی، فن بیان، مهارت‌های ارتباطی، مهارت‌های بهداشتی، ارتباط عاطفی، تعامل با جوانان، ارتباط بین فردی، ارتباط درون فردی، توجه به صلح و دوستی، تعامل با دانشجویان جوان، انتقال تجربه به جوانان، مسئله محوری، یادگیرنده محوری، شکوفایی توانمندی‌های کشف شده، علم، مداری، انعطاف در تدریس و یادگیری، هماهنگی برنامه با سن، روش‌های تدریس منعطف و فعال، بازدیدهای علمی، سفرهای علمی، کنفرانس محوری، کارگاهی بودن، پاسخ شفاهی، میزگرد محوری، پژوهش محوری، توصیفی بودن، خود ارزشیابی، وجود استادان باتجربه، همفکری استاد با دانشجویان، استادان با وجدان و مسئولیت پذیر، تعامل با دانشجویان، مرید و مرادی، هدفمندی استاد، پاسخگویی اساتید، عمل به وعده‌ها، استاد پیگیر، به روز بودن اساتید می‌باشد.

محورهای اجرایی: این بعد از روی ملاکهای:

نیاز محوری، هدف گذاری، سیاست گذاری، بسترسازی، خلق محتوا اجرا و ارزشیابی برنامه قابل شناسایی است. شاخص‌های این محور شامل: توجه به نیازهای عاطفی، توجه به نیازهای شناختی، نیاز آفرینی، ایجاد نیاز به تحصیل به عنوان یک فرهنگ، نیازسنجی از رشته‌ها و برنامه‌ها، تدوین اهداف بلندمدت و کوتاه مدت، تدوین

طبق شکل شماره ۱، چارچوب مفهومی دانشگاه بزرگسالان از ۳ بعد (محورهای کلیدی، محورهای اجرایی و محورهای محتوایی) و ۲۰ ملاک تشکیل شده است که در ادامه این ابعاد و ملاک‌ها مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرند.

محورهای کلیدی: محورهای کلیدی به عنوان یکی

از ابعاد دانشگاه بزرگسالان شناسایی شد که این بعد از ۳ ملاک تعلق خاطر، آزادی و تکریم تشکیل شده است؛ که در ادامه هر کدام از ملاک‌های مورد تبیین و تفسیر قرار می‌گیرند. بر اساس نتایج تحقیق تعلق خاطر بر اساس شاخص‌هایی چون تعلق به محیط، فضای دلنشین، پرکردن اوقات فراغت، جوصمیمی، آرامش محیط، توجه به تفریح و سرگرمی، محیط رفاقتی، تدریس در فضای خارج از کلاس، محیط شاد، برنامه‌های نشاط آور محیط تعاملی، محیط شاد، تعامل با طبیعت، توجه به اردوها، بازدید علمی، دردسترس بودن اساتید، وجود مشاوران و دردسترس، مهر و عاطفه بین اساتید، محیط دوستانه نه آمرانه، ارتباط با محیط، توجه به کاهش ترس و دلهره، توجه به موسیقی، بهداشت روانی، اختیار و آزادی عمل، آزاداندیشی در کلاس، مشارکت در انتخاب محتوا، آزادی در انتخاب محتوا، آزادی بیان، فرصت دادن به دانشجویان، نظر سنجی از دانشجویان، آزادی عمل و نوع پوشش، مشارکت در طراحی آموزشی، رابطه حسنه با دانشجویان، عدم امر و نهی همدلی، همفکری، استفاده از دانشجویان برای تدریس، دوستی با دانشجویان، حفظ شان و منزلت دانشجویان، احترام به دانشجویان، حسن رابطه با دانشجویان، رفتار توأم با احترام، ابراز همدردی، همزاد پنداری با دانشجویان، همدردی با دانشجویان قابل تعریف می‌باشد.

محورهای محتوایی: این محور بر اساس

ملاک‌های، بهبود خودآگاهی، گروه محوری، امیدوانگیزه ابراز وجود، مهارت محوری، ارتباطات، یادگیری مادام‌العمر، انعطاف‌پذیری، ارزشیابی از دروس و مرشدیت استاد قابل ارزیابی می‌باشد. شاخص‌های محورهای

فلسفی مولفه‌ها را می‌توان در اندیشه‌های فرره و نولز و دیویی تعقیب کرد (صباغیان و اکبری ۱۳۹۵). همچنین بعد اجرایی نیز شامل مولفه‌های نیازمحوری، هدف‌گذاری، سیاست‌گذاری، بستر سازی، خلق محتوا، اجرا و ارزیابی از برنامه می‌باشد؛ که بعد اجرایی دانشگاه بزرگسالان را تحت پوشش قرار می‌دهد.

بحث

پژوهش حاضر با هدف شناسایی مولفه‌های دانشگاه بزرگسالان بر اساس نظرات اعضای هیات علمی دانشگاه آزاد استان فارس و دانشجویان تحصیلات تکمیلی و بازنشستگان انجام شد. بوسیله تحلیل مضمون، سه بعد اصلی و ۲۰ مضمون سازمان دهنده کشف شد. ابعاد اصلی مولفه‌های دانشگاه بزرگسالان عبارتند از محورهای کلیدی، محورهای اجرائی و محورهای محتوایی. این سه محور نقش اساسی در دانشگاه بزرگسالان را برعهده دارند که در این بخش به تفصیل بیان خواهد شد. محورهای کلیدی شامل تعلق خاطر، آزادی عمل و تکریم می‌باشند. تعلق خاطر یعنی فضایی دلنشین، تعلق به محیط دانشگاه، مکانی برای پرکردن اوقات فراغت، جوی صمیمی و محیط رفاقتی، تدریس در فضای خارج از کلاس، برنامه‌های نشاط آور، محیط تعاملی، تعامل با طبیعت توجه به اردوها، بازدید علمی، در دسترس بودن اساتید، وجود مشاوران دائم و همیشه در دسترس، محیطی با کاهش ترس و دلهره، توجه به موسیقی و ارتقاء بهداشت روانی دانشجویان. در تأیید مولفه تعلق خاطر به دانشگاه؛ وان جینگروسونور و هایسمن (۲۰۲۰) در تحقیق خود که در زمینه تعلق خاطر دانشجویان مک کواری استرالیا انجام دادند دریافتند که از دید دانشجویان، مکان‌هایی که در آن احترام وجود دارد و دیگران پذیرفته می‌شوند، به احساس تعلق آنها کمک کرده است. در نهایت، فرصت‌هایی برای تعامل با دانشجویان دیگر، مانند داخل باشگاه‌ها، جوامع و مشارکت در رویدادها، به احساس تعلق آنها کمک می‌

بیاینه ماموریت، ابلاغ اهداف چشم انداز مناسب، سیاست‌گذاری آموزشی متناسب باسن، سیاست‌گذاری در جذب هیات علمی، سیاست‌گذاری در آموزش کارمند، تدوین چارت سازمانی مناسب، توانمندسازی اساتید انطباق محتوا با شرایط زندگی، سیاست‌گذاری در ارزشیابی دانشجوی، انعطاف در سیاست‌گذاری، اینترنت با پهنای باند مناسب، صندلی و میز مناسب، وجود آسانسور، برگزاری کلاس در طبقه همکف، امکانات ایاب و ذهاب، اساتید رشد یافته، اصلاح نظام اداری، تسهیلات لازم برای دانشجوی، وجود بوفه مجهز، کلاس با امکانات میزگرد، وجود مشاور دائم و در دسترس، مشارکت در انتخاب محتوا، استفاده از توانایی‌های دانشجوی در محتوا، بهسازی جامعه، تناسب محتوا با تجارب، مفید بودن محتوا، توجه به نیاز مخاطب در محتوا، تشکیل کارگروه اجرایی، پیاده سازی گام به گام، تاسیس دانشکده آموزش بزرگسالان، اجرای پایلوت، بلاغ برنامه، به روز کردن برنامه دوره، ارزیابی در طراحی برنامه، نظارت و ارزیابی مداوم از برنامه، گرفتن بازخورد مداوم از دانشجوی و اعمال اصلاحات می‌باشد.

در کل تحقیق کاملاً مشابهی چه در داخل و چه در خارج از کشور مشاهده نشد، ابعاد و مولفه‌هایی را که در دانشگاه بزرگسالان باید مورد بررسی قرار گیرد را شامل ابعاد کلیدی، محتوایی و اجرایی نامید. آنچه در بعد محور کلیدی باید به آن توجه شود عبارتند از تعلق خاطر، آزادی عمل و تکریم که رد پای این مولفه‌ها را میتوان در آثار نولز و فرره نیز مشاهده نمود (صباغیان و اکبری ۱۳۹۵). همچنین بعد محتوایی شامل خودآگاهی، گروه محور، انگیزه بخشی، ابراز وجود، مهارت محوری، ارتباطات، یادگیری مادام العمر، انعطاف، ارزشیابی و مرشدیت می‌باشد که تحقیقاتی که دقیقاً به این مولفه‌ها اشاره داشته باشند مشاهده نشد و به صورت تک متغیره یو جرئی تر به این مولفه‌ها پرداخته بودند مانند تحقیقات لمیوکس (۱۹۹۷)، هو و کوان (۲۰۲۰) و موسوی تقی آبادی، کاظمی و ملک زاده (۱۴۰۱). البته ریشه‌های

در این زمینه نتایج این تحقیق با منشور دانشگاه ایندیانا (نقل از احمدی نرگسیان و نظری ۱۳۹۷) در زمینه حق دسترسی به اسناد و امکانات، حق آزادی بیان، حق داشتن کمک به مسئولین دانشگاه، حق آزادی در انتخاب محتوا و حق آزادی از تبعیض که موجب کرامت و حرمت دانشجویان مخصوصاً دانشجویان بزرگسال خواهد شد در یک راستا می‌باشد. نتایج این تحقیق با پژوهش احمدی نرگسیان و نظری (۱۳۹۷) در تدوین منشور تکریم دانشجو و تحقیق نجفی (۱۳۹۸) که به تکریم دانشجو از منظر اسلام پرداخت در یک راستا می‌باشد اما در زمینه تعلق خاطر و آزادی عمل تحقیق مشابه مشاهده نگردید.

محور بعدی محور محتوایی است. محورهای محتوایی به این نکته اشاره دارند که یک دانشجو مخصوصاً دانشجوی بزرگسال برای حفظ پیوند خود با دانشگاه و رضایت درونی نیازمند بهبود خودآگاهی می‌باشد. خودآگاهی یعنی دانشجو مهارت‌های خود مراقبتی را به نحو مطلوب فرا گرفته، خود مسئولیتی خود را کامل کند، بتواند به خودآگاهی برسد تا درک صحیح تری از خود داشته باشد. مولفه بعدی محتوایی گروه محوری است نقش فعالیت های گروهی در آموزش از کسی پوشیده نیست. در گروه دانشجویان می‌توانند فعالیت های درسی مناسبی داشته باشند، به صورت گروهی مسائل را حل کنند، بتوانند برای مسائلیکه در محیط پیرامون خود رخ می‌دهد حل مسئله کنند. دانشجویان در گروه ها می‌توانند به سرگرمی های متنوع بپردازند. مولفه بعدی انگیزه بخشی می‌باشد. امید و انگیزه نقش بسیار مهمی در زندگی بزرگسالان دارد. حس مفید بودن، هم افزایی روحیه، لذت بردن از زندگی، علاقه مندی به درس و یادگیری، میل به پیشرفت و خودباوری همه می‌توانند امید و انگیزه را در دانشجویان دانشگاه بزرگسال که هدف اصلی آنها اخذ مدرک تحصیلی نمی‌باشد بیدار کنند و به آنها شوق ادامه دادن به زندگی را اعطا نماید. در تایید بعد محتوایی لمیوکس (۱۹۹۷) در تحقیق خود

کند. دانشجویان در این محیط احساس صمیمیت نموده و دانشگاه را به عنوان فضایی هم ردیف با خانه و حتی نشاط آور تر از خانواده درمی‌یابند. در این دانشگاه دانشجویان آزادی عمل مناسبی دارند یعنی در کلاس ها می‌توانند به راحتی صحبت کنند. در انتخاب محتوا مشارکت فعال داشته باشند، در انتخاب نوع پوشش آزادی عمل داشته باشند و همواره یار و یاور اساتید در طراحی آموزشی باشند.

مولفه کلیدی دیگر مولفه تکریم است. با توجه به اینکه دانشجویان تجربه ای هم ردیف با اساتید و یا حتی بالاتر از آنها دارند بحث تکریم از اهمیت ویژه ای برخوردار خواهد بود. یعنی فضایی که امر و نهی در آن وجود نداشته باشد، دانشجویان با استادان هم فکری کنند، استادان از دانشجویان برای تدریس در مقاطع پایین تر استفاده لازم را ببرند و با دانشجویان رفتار توأم با احترام داشته باشند، با آنان ابراز همدردی کنند، اساتید با دانشجو همزادپنداری کنند و یار و یاور دانشجو باشند. این سه مولفه به عنوان محورهای کلیدی دانشگاه بزرگسالان شناسایی شد. وجود محورهای کلیدی باعث می‌شود محورهای دیگر این دانشگاه عملکرد بهتری داشته باشند. در زمینه تکریم دانشجویان می‌توان گفت که تکریم یک امر متقابل و اساسی ترین وظیفه انسان ها محسوب می‌شود. مطالعات نشان می‌دهد یادگیری و رفتار دانشجویانی که انتظارات آنها برآورده شده و مورد تکریم و احترام قرار گرفته اند بهتر بوده و در بین همسالان خود انرژی مثبت ایجاد کرده‌اند و فعال ترند. در این راستا سیر جی و همکاران (۲۰۰۰) دریافتند که میزان رضایت دانشجویان از زندگی دانشگاهی و احترام با آنان تاثیر زیادی بر کیفیت یادگیری آنان و ارتقای کیفیت نظام آموزش عالی دارد به خصوص در مورد افرادی که تجربه آنها همسنگ با اساتید یا حتی بالاتر از آن ها می‌باشد، مسئله تکریم از اهمیت بسیار زیادی نسبت به دانشجویان کم سن و سال تر برخوردار است.

تجربه گهر بار خود را به جوانان انتقال دهند و در این فرایند احساس مفید بودن نمایند.

یادگیری مادام العمر مولفه دیگری است. دانشجویان بزرگسال نیازمند شکوفایی توانمندی‌های کشف نشده خود هستند. دانشگاه بزرگسالان باید پرچمدار علم مداری، یادگیرنده محوری و مسئله محوری باشد تا دانشجویان بزرگسال بتوانند به عنوان یک یادگیرنده مادام العمر توانمندی‌های کشف نشده خود را شناسایی و در راستای ارتقاء آن کوشا باشند. این مولفه‌ها در آثار دیویی، فرره و نواز قابل مشاهده است (صباغیان و اکبری ۱۳۹۵).

مولفه دیگر انعطاف پذیری است. انعطاف پذیری شاید مولفه ای باشد که در دانشگاه بزرگسالان باید به آن توجه بیشتری شود. بزرگسالان با هدف کسب مدرک به دانشگاه نمی آیند بر اساس مصاحبه‌های انجام شده اکثر مصاحبه‌شوندگان به این نکته اشاره کردند که برنامه‌های دانشگاه بزرگسالان باید با سن و سال افراد هماهنگ باشد. روش‌های تدریس و یادگیری باید منعطف باشد، اساتید از روش‌های تدریس فعال استفاده نمایند و محتوای ارائه شده و روش ارائه آن با سن و سال دانشجویان همخوانی لازم داشته باشد.

ارزشیابی از دروس نیز مولفه مهم دیگری است. با توجه به اینکه هدف اصلی بزرگسالان اخذ مدرک تحصیلی نمی‌باشد یا حد اقل در اولویت نیست، همچنین برای آنها در اولویت اول نمی‌باشد. دانشگاه بزرگسالان باید محیطی را فراهم نماید که در آن روش‌های ارزشیابی متنوع صورت گیرد و ارزشیابی‌های توصیفی از اهمیت بسزایی برخوردار می‌باشد. به جای تاکید بر نمره می‌توان روش‌های ارزشیابی را به سمت بازدیدهای علمی و سفرهای علمی کنفرانس، کارگاهی بودن، پاسخ شفاهی، میزگرد محوری و پژوهش محوری به صورتی که بزرگسالان احساس نکنند فرآیندهای خشک نظام نمره دهی حاکم است. در ارزشیابی از بزرگسالان، تاکید بر خود ارزشیابی باید بیشتر باشد، چون بزرگسالان می‌توانند در

دریافت یک برنامه دانشگاهی برای بزرگسالان باید با هدف توسعه خودپنداره سالمندان و تقویت شایستگی و موفقیت در سازمان کاری، کار در گروه، کنترل فکری، کسب راهبردهای یادگیری، و پروژه‌های ادامه دار و تقویت ارتباطات دانشجویان انجام شود.

مولفه بعدی ابراز وجود می‌باشد. دانشجویان بزرگسال نسبت به دیگر دانشجویان نیاز بیشتری برای اظهارنظر فعال، نشان دادن توانایی‌های خود و استفاده از تجارب همتایان خود دارند بر اساس مصاحبه‌های انجام شده آنها دوست دارند در محیط‌های گروهی مخصوصاً محیط‌های علمی ابراز وجود نمایند. مهارت محوری، مولفه دیگری است که جزء محورهای محتوایی قرار گرفته است. نقش مهارت‌ها در زندگی مخصوصاً در دنیای امروزی از کسی پوشیده نیست. دانشجویان برای یادگیری مهارت‌های مختلف که مهمترین آن مهارت‌های شغلی است وارد دانشگاه می‌شوند. یکی از تفاوت‌های اساسی بزرگسالان با دانشجویان جوان و میانسال این است که بزرگسالان مهارت را الزاماً برای انجام دادن حرفه ای خود نمی‌خواهند، بر اساس مصاحبه‌های انجام شده بزرگسالان مهارت‌ها را برای ابراز وجود و پر کردن اوقات فراغت خود می‌خواهند، مهارت‌هایی که از انجام دادن آنها لذت ببرند مانند مهارت آشپزی، صنایع دستی، مهارت‌های عمومی مانند فن بیان و برقراری ارتباط و مهارت‌های بهداشتی.

مولفه دیگر ارتباطات می‌باشد، بدون برقراری ارتباط زندگی معنا و مفهومی ندارد. بزرگسالان با توجه به اینکه بخشی از دوران مهم زندگی خود را که بسیار پر بار بوده سپری نموده اند و اکنون به عنوان یک فرد بازنشسته، ارتباط قبلی را با جامعه ندارند یا کمتر دارند؛ به ارتباط بیشتری نیاز دارند. تعامل با جوانان، ارتباط بین فردی، ارتباطات درون فردی، توجه به صلح و دوستی، تعامل با دانشجویان جوان، شاخص‌های مهم دانشگاه بزرگسالان می‌باشد که از طریق این شاخص‌ها بزرگسالان می‌توانند

محوری؛ به نیازهای عاطفی و شناختی بزرگسالان در دانشگاه بزرگسالان توجه دارد. در ابتدا باید نیازهای عاطفی و شناختی دانشجویان بزرگسال شناخته شده، برنامه‌ها و رشته‌های مناسب برای این دانشگاه طراحی شود و همزمان نیاز آفرینی شود. یعنی نیاز به ادامه تحصیل بزرگسالان در مراکز آموزش عالی برای جامعه خوب تبیین و معرفی شود. مولفه بعدی هدف گذاری است. پس از شناسایی نیازها و نیاز آفرینی باید بیانیه ماموریت چشم انداز مناسب و اهداف کوتاه مدت و بلند مدت تدوین شده و به مراکز ابلاغ گردد.

مولفه سیاست‌گذاری نقش مهمی در محورهای اجرایی ایفا میکند. سیاست گذاری های آموزشی بر اساس نظر مشارکت کنندگان در تحقیق باید متناسب با سن آنها باشد. سیاست گذاری در جذب هیئت علمی، سیاست گذاری های لازم در آموزش کارمندان و اعضای هیئت علمی در رویارویی با بزرگسالان، سیاست‌گذاری در تدوین چارت سازمانی مناسب، توانمندسازی اساتید، سیاست‌های انطباق محتوا با شرایط زندگی بزرگسالان، سیاست‌گذاری در ارزشیابی دانشجو و انعطاف در آنها می‌تواند مراحل اجرایی بعدی را تسهیل نماید.

مولفه بعد خلق محتواست. مولفه خلق محتوا شامل توجه به نیاز مخاطب در تدوین محتوا، تناسب محتوا با تجارب افراد، توجه به بهسازی جامعه، استفاده از توانمندی‌ها و توانایی های دانشجویان در خلق محتوا و مشارکت در انتخاب محتوا می‌باشد. پس از خلق محتوا نوبت به اجرا می‌رسد. در مرحله اجرا تشکیل کارگروه اجرا یا تیم اجرایی بسیار مهم است. همچنین پیاده سازی گام به گام برنامه، تاسیس دانشکده آموزش بزرگسالان، اجرای پایلوت و ابلاغ برنامه از شاخص‌های مولفه اجرا می‌باشد. مولفه آخر، ارزیابی از برنامه هست که در این مولفه شاخص‌هایی مانند به روز کردن برنامه، ارزیابی در طراحی برنامه، نظارت و ارزیابی مداوم از برنامه، گرفتن بازخورد مداوم از دانشجو و اعمال اصلاحات می‌باشد.

انتخاب نوع محتوا و ارائه آن با همیاری اساتید نقش داشته باشند بنابر این می‌توانند نحوه ارزشیابی را نیز تعیین کنند. وارد نمودن فراگیران در فرآیند ارزشیابی یکی از روشهای معتبر سازی فرآیند ارزشیابی است. نتایج تحقیق در این زمینه با تحقیق صادقی، عبدلی و اسماعیل زاده (۱۳۹۳) بر روی پرستاران همخوانی دارد آنها دریافتند، تفاوت خود ارزشیابی دانشجویان با ارزشیابی آنان توسط مربی تقریباً مشابه و نشان دهنده این است که دانشجویان می‌توانند عملکرد خود را مورد قضاوت داده و به نقاط ضعف و قوت خود نیز پی ببرند. هرچند آنان در صدد شناسایی مولفه‌های دانشگاه بزرگسالان نبودند ولی بر نقش خود ارزشیابی در بین دانشجویان پرستاری تاکید کرده‌اند.

مولفه دیگر بعد محتوایی مرشدیت استاد می‌باشد. با توجه به اینکه بزرگسالان افراد با تجربه هستند و گاه تجربه آنها بیشتر از اساتید می‌باشد، وجود استادان با تجربه، همفکری استاد با دانشجو، مسئولیت پذیری بیشتر استادان، تعامل بیشتر استادان با دانشجویان به عنوان یک دوست، عمل به وعده های اساتید، پیگیر بودن اساتید، به روز بودن آنها و راهنمایی های اساتید، شاخص‌های مرشد ایت استاد می‌باشد. هو و کوان (۲۰۲۰) به این نتیجه رسیدند که تجربه منفی در روابط مرشدیت موجب استرس، انزوا، ترک روابط و کاهش رضایت افراد می‌شود. موسوی تقی آبادی، کاظمی و ملک زاده (۱۴۰۱) در تحقیق خود بر نقش مرشدیت مربی تاکید داشتند و به این نتیجه رسیدند که مرشدیت می‌تواند در عملکرد یادگیرندگان تاثیر معنی داری داشته باشد.

محورهای اجرایی یکی دیگر از ابعاد دانشگاه بزرگسالان می‌باشد. این بعد شامل مولفه‌های نیاز محوری، هدف‌گذاری، سیاست‌گذاری، بسترسازی، خلق محتوا، اجرا و ارزشیابی برنامه است. این بعد مراحل اجرایی دانشگاه بزرگسالان را از دیدگاه مشارکت کنندگان در تحقیق را نمایان می‌سازد. مولفه نیاز

نتیجه گیری

با توجه به اینکه هرم جمعیتی کشور به سرعت در حال تغییر می‌باشد و سهم بزرگسالان در این هرم رفته رفته بیشتر می‌شود؛ آموزش عالی باید از این فرصت استفاده کند. لذا پیشنهاد می‌شود در راس مجامع تصمیم‌گیری آموزش عالی به خصوص دانشگاه آزاد اسلامی تیم‌های تخصصی برای مطالعه بیشتر و امکان‌سنجی تاسیس دانشگاه یا دانشکده بزرگسالان تشکیل شود و شرایط ثبت نام و حضور افراد بزرگسال را در دانشگاه فراهم آورند. همچنین پیشنهاد می‌شود محققان آینده مدل دانشگاه بزرگسالان را برای بخشی از سیستم آموزش عالی طراحی و اعتبار یابی نمایند که محققین حاضر در صدد آن می‌باشند. از جمله نقاط ضعف پژوهش می‌توان به محدود بودن جامعه آماری اشاره کرد. با توجه به خلأهای پژوهشی در رابطه با موضوع و همچنین جامع و کاربردی بودن و نو بودن موضوع پژوهش می‌توان انتخاب مناسب موضوع پژوهش یعنی شناسایی مولفه‌های دانشگاه بزرگسالان با تاکید بر دانشگاه‌های آزاد اسلامی را از جمله نقاط قوت پژوهش حاضر دانست.

شماره پروپزال: ۱۶۲۵۷۸

Reference

- Boulton-Lewis G M, Buys L, Lovie-Kitchin J. (2006). Learning and active aging. *Educational Gerontology*, Vol. 32, No. 3, PP. 271–282.
- Bowling A. (2008). Enhancing later life: How older people perceive active ageing? *Aging and Mental Health*, Vol. 12, No. 3, PP. 293–301.
- Cai J & Kosaka M. (2019). Learner-engaged curriculum co-development in Older Adult Education: Lessons learned from the universities for older adults in China, *International Journal of Educational Research*, Vol. 98, No. 1, PP. 36-47.
- Coulter X, Mandell A. (2012). Adult higher education: Are we moving in the wrong direction? *The Journal of Continuing Higher Education*, Vol. 60, No. 1, PP. 40-42.
- Ebrahimzadeh I, Mohammad Davoudi AH. (2009). Examining the main components of adult education in order to provide a suitable model in the country. *Educational Leadership and Management Quarterly*, Vol. 3, No. 4, PP. 9-32. [In Persian].
- Escuder-Mollon P, Esteller-Curto R, Ochoa L, et al. (2014). Impact on senior learners' quality of life through lifelong learning. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, Vol. 131, No. 3, PP. 510–516.
- Fawns T. (2022). An entangled pedagogy: Looking beyond the pedagogy—technology dichotomy. *Postdigital Science and Education*, Vol.4, No.3, Pp.711-728.
- Glendenning F. (1995). *Education for older adults: Lifelong learning, empowerment, and social change*. Handbook of communication and aging research, Pp. 467–490.
- Abedi Jafari H, Taslimi M S, Faqih A, et al. (2018). Theme analysis and theme network: a simple and efficient method to explain patterns in qualitative data. *Bi-Quarterly Journal of Strategic Management Thought*, Vol. 5, No. 2, PP. 151-198. [In Persian].
- Ahmadi M, Nargesian A, Nazari M. (2018). Compilation of student honor charter (case study: University of Tehran. Culture in Islamic University, Vol. 8, No. 29, PP. 501-518. [In Persian].
- Attride-Stirling J. (2001). Thematic networks: an analytic tool for qualitative research. *Qualitative research*, Vol. 1, No. 3, PP. 385-405.

model of effective factors on mentoring performance and testing it in the electricity industry. *Coaching in productivity management and development*, Vol. 1, No. 1, PP. 1-16. [In Persian].

Najafi T. (2019). Honoring Students from the Perspective of Islam. *Journal of Medicine and Spiritual Cultivation*, 28(Special issue of humanities), Pp. 67-76. [Persian]

Panacci A G. (2015). Adult students in higher education: classroom experiences and needs. *College Quarterly*, Vol. 18, No. 3, PP. 147-161.

Patton S, Owens M A. (2023). Persistence in Adult Education in Utah: Factors and Frameworks to Foster Success. In *Globalisation, Values Education and Teaching Democracy* (pp. 77-88).

Puebla C, Fievet T, Tsopanidi M, et al. (2022). Mobile-assisted language learning in older adults: Chances and challenges. *The Journal of ReCALL*, Vol. 34, No. 2, PP. 169-184.

Sabbaghian Z, Akbari S. (2015). Basics of adult education, Tehran, *Semit*, 6th edition. [In Persian].

Sadeghi T, Abdoli F, Esmailzadeh S. (2016) Comparison of Self and Instructor Evaluation of Pediatric Nursing Trainees in Rafsanjan University of Medical Sciences, *Journal of Nursing Education*.; Vol. 5, No. 3, PP. 25-31. [Persian]

Thornton J. (1986). *Life span learning and education*. *Education and aging*, 4, 62-92.

Van Gijn-Grosvenor E L, Huisman P. (2020). A sense of belonging among Australian university students. *Higher Education Research & Development*, Vol. 39, No. 2, PP. 376-389.

Goldstein H. (2004). Education for all: The globalization of learning targets. *Comparative Education*, Vol. 40, No. 3, PP. 7-14.

Harootyan R A, Feldman N. S. (1990). Lifelong education, lifelong needs: Future roles in an aging society. *Educational Gerontology: An International Quarterly*, Vol. 16, PP. 347-358.

Hu Z, Li J, Kwan H K. (2022). The effects of negative mentoring experiences on mentor creativity: The roles of mentor ego depletion and traditionality. *Human Resource Management*, Vol. 61, No. 1, PP. 39-54.

Kasworm C. (2002). African American adult undergraduates: Differing cultural realities. *The Journal of Continuing Higher Education*, Vol. 50, No. 1, Pp. 10-20.

Knowles M S, Holton E F, Swanson R A (et al). (2020). The adult learner: The definitive classic in adult education and human resource development.

Kusumastuti S, Derks M G M, Tellier S, et al. (2016). Successful ageing: A study of the literature using citation network analysis. *Maturitas*, Vol. 93, No. 1, PP. 4-12.

Lemieux A. (1997). Essential learning contents in the curriculum for a Certificate Degree in Personalized Education for Older Adults. *Educational Gerontology: An International Quarterly*, Vol. 23, No. 2, PP. 143-150.

Lincoln Y S, Guba E G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage.

Martin P, Kelly N, Kahana B, et al. (2015). Defining successful aging: a tangible or elusive concept? *The Gerontologist*, Vol. 55, No. 1, PP. 14-25.

Mousavi Taghiabadi N S, Kazemi M, Malekzadeh Gh. (2022). Designing a

Wang X, Gao Y, Li S. (2022). A Study on Students' Satisfaction with Classroom Teaching of Independent Adult Universities Based on SERVQUAL and IPA Models, Taking Beijing Haidian Adult University as an Example. *Journal of Mathematics*, 2022, Pp.1-9.

WHO. (2002). *Active ageing: A policy framework. Technical report* Geneva: World Health Organization. Pp. 1-60

Willis S L. (1985). *Towards an educational psychology of the older adult learner: Intellectual and cognitive bases*. In J. E. Birren, & K. W. Schaie (Eds.). *The handbooks of aging. Handbook of the psychology of aging* (pp. 818–847). Van Nostrand Reinhold Co.

Zadworna M. (2020). Healthy aging and the University of the Third Age – Health behavior and subjective health outcomes in older adults, *Archives of Gerontology and Geriatrics*, Vol. 90, No. 1, PP. 1-8.